

PRIVATE DRUGSBESTRIJDING IN GROTE DISCOTHEKEN*

Tom Decorte**

INLEIDING

De veiligheidsproblemen (drugs, geweld, burenhinder) van de *megadancings* werden de laatste jaren door de pers zwaar op de korrel genomen. Onder druk van de publieke opinie laaide de daaraan gekoppelde discussie over verplichte sluiting(suren) voor discotheken en andere uitgangscentra hoog op. Mede door de al te grote persbelangstelling wordt de overheid (en daarmee de reguliere politie) gedwongen om 'iets te doen'. Maar ook de uitbaters van dergelijke etablissementen moeten noodgedwongen op de kritiek van buitenaf reageren. Drugsrazzia's en de daaropvolgende sensationele persberichten hangen als het zwaard van Damocles boven hun hoofd. Mede door de verhoogde druk van politie, burgemeester, buurtbewoners en pers, besluiten dancing-uitbaters hun zaak extra te beveiligen. In de hoop hun discotheek drugvrij te krijgen, doen zij een beroep op materiële ingrepen en op specifiek bewakingspersoneel (de portier) dat zich allerlei 'methoden' heeft eigen gemaakt.

Specifieke literatuur over de methoden van private bewaking in discotheken is quasi onbestaande. De recent sterk aangedikte literatuur over privatisering van de politie(functie) en de spectaculaire groei van de beveiligingsindustrie zwijgt in alle talen over deze sector. De lezer zal in deze bijdrage dan ook tevergeefs op zoek gaan naar een omstandige bronnenstudie; deze analyse is in hoofdzaak op eigen empirisch materiaal gebaseerd.

In het kader van een onderzoek naar 'De methoden van private opsporing en bewaking en de grondrechten van de burger' (Burger en Rechtsbescherming) werden in totaal 10 discotheken bezocht (elk zo een keer of twee), telkens op vrijdag-, zaterdag-, zondag- of maandagavond.¹ Elk bezoek duurde ongeveer zes uur, meestal van 23u. tot 05u. In de helft van de gevallen bezochten we de discotheek volledig anoniem, als 'gewone klant' dus. De andere keren maakten we vooraf een afspraak met de uitbater(s). In het eerste geval lag de nadruk op de participerende observatie, in het laatste geval konden we bevoorrechte getuigen uitgebreid bevragen. Op basis van het materiaal werd een omvattende inventaris samengesteld van de methodes en praktijken die in ons land in de sector van de private bewaking van megadancings gangbaar zijn.

* Dit artikel is gebaseerd op de resultaten van een onderzoek naar 'Methoden van private opsporing en bewaking en de grondrechten van de burger', uitgevoerd in opdracht van de Federale Diensten voor Wetenschappelijke, Technische en Culturele Aangelegenheden. Met dank aan Dhr. W. VAN LAETHEM voor zijn kritische opmerkingen bij de redactie van deze tekst.

** Assistent en wetenschappelijk medewerker aan de K.U. Leuven, Onderzoeksgroep Politie en Gerechtelijke Organisatie.

1. VAN LAETHEM, W., DECORTE, T. en BAS, R., *Private politiezorg en grondrechten*, Leuven, Universitaire Pers, 1995, 357 p.

In deze bijdrage wordt de bewakingsrol van de *portier* en zijn specifieke aandeel in de private drugsbestrijding in dancings toegelicht. Discotheken kunnen wat betreft hun drugbeleid niet over één kam worden geschoren. In wat volgt, geven wij enkel een opsomming van de methoden en technieken van bewaking die wij her en der in de discotheken hebben aangetroffen, zonder daarbij generaliserend te kunnen (of willen) gewagen van 'het' drugbeleid in 'de' discotheek. De eerste paragraaf biedt een overzicht van de materiële middelen. Vervolgens worden achtereenvolgens de personele bewaking (tweede paragraaf) en haar eigengereide methoden (derde paragraaf) beschreven. Het vergoedingssysteem van portiers kan weliswaar niet als een methode van bewaking worden beschouwd. Toch gaan we in een vierde paragraaf even op het systeem van fooien in. In een vijfde paragraaf wordt op een aantal gevaren van deze vorm van private drugsbestrijding gewezen. Tenslotte worden in de zesde en zevende paragraaf enkele besluiten getrokken én suggesties voor het beleid geformuleerd.

1. PRIVATE DRUGSBESTRIJDING IN DISCOTHEKEN: MATERIËLE INRICHTING

De ingang van een discotheek is meestal zo ingericht dat ongecontroleerde klanten (en dus potentiële drugsdealers) onmogelijk naar binnen kunnen. De deuren zijn van gepantserd glas of ander quasi onverwoestbaar materiaal. De portiers staan voor of in de deuropening, en wat verder controleert een binnenportier de stempel.

Alle discotheken hebben een *vestiaire* voorzien waar de klanten jassen, pull-overs of handtassen tegen een klein bedrag in bewaring kunnen geven. In heel wat discotheken is de *vestiaire* zelfs verplicht en kijkt het personeel er nauwgezet op toe dat iedere klant jassen en handtassen in bewaring geeft. Op die manier moeten dealers steeds inventiever tewerk gaan om drugs binnen te smokkelen.

De *dansvloer* is bijna zonder uitzondering bijzonder onoverzichtelijk aangelegd. Allerlei platformen, balkons, gordijnen, trapconstructies en spiegels verlenen de danszaal een grillig en vreemd uiterlijk. De uiterst complexe en technische lichtinstallaties produceren allerhande verblindende en illusoire lichteffecten. Daarenboven wordt vaak artificiële mist de zaal ingeblazen. In een dergelijke omgeving is het bijzonder moeilijk om iemand te herkennen, laat staan om zijn doen en laten nauwgezet te volgen. Zoiets vereist bijgevolg een zekere oefening en vaardigheid van het bewakingspersoneel.

Eén discotheek is van plan in de nok van de danszaal een soort *glazen kooi met one-way-screens* te plaatsen. Deze panoptische constructie moet de uitbaters in staat stellen om verdachte bezoekers ongemerkt te observeren.

In sommige discotheken hebben ze de deuren van de *toiletten* onderaan ingekort. Op die manier kan de toilet dame aan de voetenstand van de gebruiker van het toilet zien waar die mee bezig is. Een druggebruiker staat dikwijls met zijn voeten naar de zijmuur, omdat hij de drugs op de toiletpapierhouder legt. Eén discotheek-uitbater is van plan om de toiletdeuren in mat glas te laten uitvoeren: het silhouet van de persoon verradt waar hij mee bezig is. Tijdens een van onze observaties toonde een uitbater ons met trots een minuscuul gaatje in de wand van zijn kantoor dat uitkeek in ... het toilet. Een duidelijker schending van de privacy is niet denkbaar.

De meeste discotheken beschikken over een *stil alarm*. Als er zich in de toiletten, in de zaal of aan de ingang problemen voordoen, kan het personeel dit alarm activeren via voor het publiek onzichtbare drukknoppen (onderaan de tafel of bar of achter een gordijn) die zich her en der in het gebouw bevinden. Overal in het gebouw – maar ook weer voor het publiek onzichtbaar – lichten dan rode lampjes op.

Een aantal uitbaters gebruikt bij de bewaking van hun discotheken ook *walkie-talkies*. Die worden vooral aangewend om met de parkeerwachters te communiceren. Andere discotheken werken met een *intern telefoonnet*. Eén discotheek beschikt over minuscule radio-apparatuur waarbij het microfoontje op de borst wordt gespeld en de koptelefoon niet groter is dan een oordopje.

2. PRIVATE DRUGSBESTRIJDING IN DISCOTHEKEN: PERSONELE BEWAKING

In een (grote) discotheek werken meestal een heleboel mensen: de uitbater, de hoofdportier en zijn binnen- en buitenportiers, de parkeerwachters, de disc-jockey, het barpersoneel (tappers en kelners), de dames van de vestiaire en de toiletten en het technisch personeel. Van alle betrokkenen wordt verwacht dat zij o.m. inzake drughandel en -gebruik een oogje in het zeil houden. In deze paragraaf richten wij ons in hoofdzaak op de voornaamste actoren bij de bewaking van megadiscotheken: de portiers, de uitbaters en de parkeerwachters.

2.1. De portiers

Haast elke discotheekuitbater roept voor de bewaking van de zaak hulp in van portige *portiers*. Tijdens onze vele observaties hebben wij een vijftigtal portiers aan het werk gezien. Met de meesten hebben wij uitvoerig gesproken: 'In de wereld van de portiers is er echt sprake van een soort portiersmentaliteit. De reputatie speelt in dat wereldje een cruciale rol. Als je een harde bent, een goeie vechter, een ongeslagen kampioen, dan geniet je aanzien. Vandaar dat portiers ook soms met andere collega's op de vuist gaan, om aan hun vrienden en andere collega's te bewijzen wat ze kunnen.' (interview)

Bijna allemaal beoefenen zij een of meer gevechtssporten, body-building en fitness. Anderen zijn lid van een schuttersclub (waar zij collega's ontmoeten). De meesten van hen zijn lange tijd discotheekbezoekers (en house-liefhebbers) geweest. Later werden zij portier, omdat de wereld van de danstempels ze aanspreekt. Weer anderen vinden het een ideale manier om hun voorliefde voor gevechtssporten 'zonder veel risico én legaal' te beoefenen. Heel wat portiers hebben een strafblad met onder andere één of meer veroordelingen wegens slagen en verwondingen.²

Bij de indienstneming worden aan de portiers nooit speciale eisen, zoals diploma's, getuigschriften of vergunningen, gesteld. De meeste uitbaters achten een stevig postuur en een goed (fotografisch) geheugen voldoende. Een gezonde portie

2. Zie ook: BAK, X. en BAKKER, X., 'Betrouwbare man aan de deur soms ver te zoeken', *Missets Horreca*, 1989, afl. 22, 8-9.

mensenkennis en niet té agressief karakter worden ook op prijs gesteld. Ervaring is de enige leerschool voor portiers. Het enige wat van portiers wordt geëist, is dat zij in verband met drugs nooit met de rechtbank in aanraking zijn gekomen. Sommige discotheken verplichten hun personeel bij indiensttreding een verklaring te ondertekenen: daarin stemmen zij in met een controle ten allen tijde op het bezit en/of het gebruik van drugs door fouillering of urinestalen. In één discotheek worden geregeld enkele willekeurig gekozen mensen van het personeel gecontroleerd. Eén positief plasje heeft onmiddellijke afdanking tot gevolg.³

In Vlaanderen zijn verschillende zogenaamde '*portiersorganisaties*' actief: feitelijke verenigingen die portiers 'verhuren' aan discotheken en organisatoren van allerhande party's en 'rave-happenings'. Dergelijke organisaties functioneren voor de portiers als een soort vakbond: samen staan zij sterker ten opzichte van de uitbaters, zo wordt gezegd. De meeste uitbaters zien geen heil in dergelijke portiersverenigingen, omdat ze op die manier 'greep' op hun personeel verliezen.

Maar rond dit soort organisaties hangt een sluier van geheimzinnigheid, want uitbaters en portiers willen er weinig of niets over kwijt. Deze organisaties gaan er prat op dat hun portiers een degelijke opleiding in gevechtssporten hebben genomen. Van enige sociaal-psychologische screening of opleiding in onderhandelings technieken is nergens sprake. De *Golden Eagles* was zo'n soort portiersorganisatie: een security-team dat voor het 'undercover' opsporen van drugs in de discotheek kon worden ingehuurd. De *Golden Eagles* hebben uiteindelijk in twee discotheken gewerkt. Nadat was uitgekomen dat de leden ervan zélf dealden, is de organisatie verdwenen. Een gelijkaardige maar nog actieve organisatie is het *Bureau for security and order*. Zij groepeeret een twintigtal portiers en verzorgt (uiteenraad tegen betaling) portiersdiensten, bodyguard-diensten, bewaking van concerten, party's, feesten, cafés... De *Golden Eagles*, het *Bureau for Security and Order* en de andere portiersverenigingen hebben niet de vereiste vergunning.⁴ In België opereren trouwens ook enkele portiersorganisaties die vanuit Nederland worden geleid. Dat deze groeperingen vaak niet voor geweld of maffieuze praktijken terugdeinzen, illustreren onderstaande anekdotes: 'Het Bureau for Security and Order is in Vlaanderen een machtige organisatie aan het worden. Daar is het de organisatie trouwens enkel en alleen om te doen: macht. Ze sturen enkele van hun mannetjes op een discotheek af. Deze potige kerels zoeken ruzie met de portiers van de discotheek en troeven hen goed af. Daarna nemen ze contact op met de uitbater of eigenaar en stellen hem voor om zijn 'waardeloze' portiers (want dat is net gebleken) te vervangen door mannetjes van de organisatie. De uitbater moet al erg sterk in zijn schoenen staan om dergelijke intimidatiepogingen te negeren. Vanaf dat moment is 'de deur' van een bepaalde discotheek in handen van de organisatie en dat biedt verschillende voordelen. De portiers kunnen naar hartelust zelf dealen, want wie zou hen aanklagen? Bovendien zijn zij verantwoordelijk voor de veiligheid in de discotheek en kunnen ze andere concurrerende dealers aanpakken en buitengooien. Dat gaat trouwens meestal gepaard met een goede

3. Deze verregaande inbreuk op de fysieke en psychische integriteit is ontoelaatbaar. Het feit dat hier, d.m.v. een contract, toestemming is verleend tot deze controles doet o.i. aan deze vaststelling geen afbreuk.

4. Wet van 10 april 1990 op de bewakingsondernemingen, de beveiligingsondernemingen en de interne bewakingsdiensten, *B.S.*, 29 mei 1990 (Verder: Bewakingswet).

rammeling en het botweg in beslag nemen van de koopwaar en het geld. De gedupeerde dealer zal toch nalaten om klacht neer te leggen. De organisatie kan zich op die manier enorm verrijken, zelfs zodanig dat ze elk weekend enkele mensen kunnen betalen (tot 5.000 frank per nacht) om gewoon stand-by te staan bij eventuele problemen. Deze 'hulpagenten' zijn in principe dat weekend vrij maar kunnen worden opgebiept als de machtspositie aan een of andere deur lijkt te wankelen.'; 'Een portier van de dancing X had op een bepaald moment een dealer met twintig pillen op zak gepakt. Hij stelde de dealer het volgende voor: ofwel zou hij de portier 15.000 frank cash betalen (want hij moest toch veel winst op zak hebben) ofwel zou hij de rijkswacht verwittigen. Toen bleek dat de man geen geld bij had, kreeg hij zijn pillen terug en moest hij ze in de discotheek gaan verkopen. Hij zou de discotheek niet uitkunnen vooraleer hij de portier 15.000 frank had betaald. De dealer wist uiteindelijk te ontsnappen terwijl de portier even naar het toilet ging.' (interviews)

CORTEBEECK maakt in zijn boekje 'De XTC-maffia' gewag van portiers en uitbaters die de drughandel in de discotheek oogluikend toelaten of zelfs een commissieloon op de verkoop ervan vragen. De dealers maken dan afspraken met de buitenwippers. Hierbij wordt soms door een portiersorganisatie bemiddeld.⁵ Als iemand anders in de zaak probeert te dealen, dan 'worden daar maatregelen tegen getroffen'.⁶

2.2. De uitbater

De uitbater – op één discotheek na – is uiteraard de hoofdverantwoordelijke en coördinator van alle acties.⁷ Tijdens de openingsuren is hij zonder uitzondering altijd en overal in zijn discotheek aanwezig. Men vindt hem nu eens op de parking, dan weer aan de ingang en een half uur later in de zaal. Zodra er zich 'een probleem' voordoet, is de uitbater er – zoals het een goed zaakvoerder betaamt – als de kippen bij. Nog andere uitbaters maken er werk van om het personeel zelf (streng) te controleren. Dat kan variëren van het observeren van het personeel (b.v. met camera's) om te zien of zij niet te lang met een klant praten of fouten maken tot het oproepen van een arts om het personeel op druggebruik te screenen.

5. Zie hierover ook: OLDE DUBBELINK, M., 'No drugs', *Disco Dancing Journaal*, 1993, afl. 20, 7.

6. CORTEBEECK, G., *De XTC-maffia*, Antwerpen-Baarn, Hadewijch, 1994, 57, 75, 81 en 89.

7. Wij bezochten ook één discotheek waar een *privé-detective* werkt. Hij doet in feite tegelijkertijd aan opsporings- en bewakingswerk, twee taken die volgens de Bewakingswet van 10 april 1990 (art. 5, 4°) en de Wet van 19 juli 1991 tot regeling van het beroep van *privé-detective* (B.S., 2 oktober 1991, art. 3, 4°) onverenigbaar zijn. Voor een deel verantwoordt deze *privé-detective* zijn aanwezigheid door te wijzen op het opsporingsaspect van zijn job, maar hij beseft dat dit ontoereikend is als legitimatiebasis voor de met zijn team 'in-house' ontplooiende activiteiten.

De uitbater van de discotheek trok hem aan om een degelijk security-team uit te bouwen. Het grote voordeel van dergelijk systeem is volgens de uitbater dat het veiligheidsteam volledig 'onafhankelijk' van de uitbater kan functioneren: misnoegde klanten wiens vriend(in) om de één of andere reden de discotheek niet (meer) in mag, moeten zich niet bij hem komen beklagen. De *detective* draagt de verantwoordelijkheid.

2.3. De parkeerwachters

Elke discotheek met een eigen parking beschikt over één of meerdere parkeerwachters (soms met honden).⁸ Naast het aanwijzen van een parking en het verhinderen van vandalisme, moeten zij de komst van verdachte personen (i.c. drugsdealers) aan de portiers (soms via walkie-talkies) doorgeven. Uit onze observaties bleek dat op de parking wel eens drugs worden verhandeld of gebruikt. Sommige uitbaters geven hun parkeerwachters uitdrukkelijk de opdracht om klanten uit de auto te halen als die niet van plan zijn om onmiddellijk te vertrekken, of als ze schijnbaar 'niks' zitten te doen. Andere uitbaters laten maar betijen.

3. PRIVATE DRUGSBESTRIJDING IN DISCOTHEKEN: METHODEN VAN BEWAKING

3.1. Camerabewaking

Sommige discotheken hebben camerabewaking geïnstalleerd. Het aantal varieert van 2 tot 22 camera's. Die staan op de ingang gericht en op die plaatsen waar vermoedelijk drugs worden verhandeld: de toiletten, de trappen en eventuele donkere hoeken. Een aantal camera's is duidelijk zichtbaar opgesteld, maar er zijn ook camera's waar het publiek geen weet van heeft (of van kan hebben). Eén uitbater is van plan om onzichtbare camera's met kijk op de toiletten te installeren.

De monitoren van een camerabewakingssysteem staan zonder uitzondering in het kantoor van de uitbater opgesteld. Hij bedient het systeem en bekijkt de beelden. Veelal worden de beelden op videoband geregistreerd. Wat er achteraf met deze opnamen gebeurt, is onduidelijk. Wat er ook van zij, deze methode betekent een inmenging in de privacy en kan een inbreuk uitmaken op de Privacywet. Volgens de Wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens (B.S., 18 maart 1993; verder: Privacywet) kunnen video-opnamen die in het kader van camerabewaking worden gemaakt als geautomatiseerde verwerkingen worden beschouwd. Camera's met opnamemogelijkheid moeten dan ook beantwoorden aan de spelregels van het persoonsgegevensverwerkingsrecht⁹, een eis waarmee – voorlopig – geen enkele uitbater rekening schijnt te houden: 'Ik zeg altijd: "Als je niets te verbergen hebt, heb je er ook geen bezwaar tegen dat ze je in het oog houden." Het zijn altijd de mensen die iets verkeerd willen doen of die iets te verbergen hebben, die liever niet gezien worden.' (interview)

8. Parkeerwachters oefenen toezicht uit op de roerende en onroerende goederen van de klanten (de auto's) en van de uitbater (de parking en haar afsluitingen en aanplantingen). Ze staan ook in voor de veiligheid van de klanten en vooral de omwonenden. In die gevallen kunnen zij dus als een interne bewakingsdienst worden beschouwd. Dat de parkeerwachter naar de letter van de Wet van 10 april 1990 een vergunning moet bezitten, weet blijkbaar niemand. Laat staan dat zij er één zouden bezitten.

9. DE HERT, P., 'De wet van 8 december 1992 en de aanwending van camerasystemen en "zwarte lijsten" in het bedrijfsleven', in VAN OUDRIVE, L., DECORTE, T. en VAN LAETHEM, W. (eds.), *Private bewaking en opsporing en de grondrechten van de mens. Verslag van de dubbele studiedag op 9 en 18 mei 1995*, Brussel, Politeia, 1995, 77-115.

3.2. *Het fouilleren*

Bijna alle discotheken beschikken over een *metaaldetector*. Dit apparaat bestaat uit twee rechtopstaande metalen zuilen, waartussen een magnetisch veld wordt gecreëerd. Zodra een metalen voorwerp het magnetisch veld passeert, hoort of ziet men een verklikingssignaal (een rood lampje, een hoge pieptoon...). Als de metaaldetector blijft piepen of oplichten, nadat iemand zijn sleutels en andere metalen voorwerpen heeft afgegeven, fouilleert men de persoon.

Aangezien dames niet door de metaaldetector moeten, worden zij nooit gefouilleerd. Er zijn trouwens geen vrouwelijke portiers, behalve in één discotheek. Nochtans zijn de uitbaters er zich van bewust dat het vooral de dames zijn die eventueel drugs binnensmokkelen. Bij de meeste vrouwen die toch doorlopen, piept de detector als gek, maar de portiers reageren niet.

Het fouilleren gebeurt meestal in de entreehal zelf, in het zicht van andere bezoekers. Het fouilleren wordt door de bezoekers bijna altijd toegestaan, maar wie weigert, mag de discotheek niet in. In sommige discotheken staat de uitbater erop dat het fouilleren 'correct' gebeurt, en worden de klanten achteraf vriendelijk bedankt voor hun begripvolle medewerking. Elders gaat men duidelijk minder voorzichtig te werk.

Bij het fouilleren strijkt de portier langs de binnen- en buitenkant van de benen, langs de romp en onder de oksels. Ook buik en rug worden soms even betast. Hoofddekseels worden afgenomen en aan de binnenkant bekeken. Men vraagt de broek- en jaszakken leeg te maken; daarna voelt men in de zakken zelf. De voorwerpen die worden bovengehaald worden onderzocht: pakjes sigaretten, aanstekers, papieren, portefeuille, lipstick, zakdoeken, brilledoos, kauwgom en andere prullaria.

Wie drugs in zijn bezit heeft, wordt meestal tegengehouden. Toch roepen niet alle discotheken stante pede de politie of de rijkswacht. In sommige discotheken maakt men onderscheid tussen kleine hoeveelheden (voor eigen gebruik) en grotere hoeveelheden (voor vrienden of om te dealen). Hier en daar worden kleine hoeveelheden gewoon door de wc gespoeld, en krijgen de bezitters alleen maar een vermaning. Discotheekuitbaters treden blijkbaar vaak als eigen rechter op: 'Hoe meer gewone druggebruikers je doorgeeft aan de politie of de rijkswacht, hoe meer zij te weten komen over jouw discotheek. Al die gebruikers worden dan aan de tand gevoeld over wat er allemaal in die discotheek gedeald wordt en door wie. Zo haal je de politie natuurlijk sneller op je dak. Daarom geven veel discotheken alleen maar grote dealers aan.' (interview)

Het fouilleren gebeurt echter niet alleen bij het binnenkomen van de discotheek. Personen die in de dancing aanwezig zijn en ervan verdacht worden te dealen (na tips van klanten of personeel of na eigen opsporingswerk), moeten met de portier naar de entreehal gaan. Men waakt erover dat onderweg niks wordt weggegooid. Op die manier maakt men dealers duidelijk dat niemand de ingang voorbij per se veilig is en zijn of haar gang kan gaan: 'Ik heb al verscheidene keren drugs uit slipjes gehaald. Daar heb ik al een paar keer echt geluk mee gehad.'; 'We pikken er ook onschuldig ogende mensen uit. Want iemand zegt tegen u: ge ziet er onschuldig en braaf uit, pak dat eens binnen voor mij, want mij fouilleren ze toch. Maar jou niet, je krijgt er duizend frank voor. Er zijn veel jonge mensen in disco-

theek X en X is ook heel duur om uit te gaan, dus da's meegenomen voor die mensen.' (interviews)

Als bij een 'oppervlakkige' fouillering drugs of zware wapens worden gevonden, wordt de klant in sommige discotheken voor een meer diepgaande controle naar een klein *interpellatielokaal* gebracht. Daar wordt hij/zij gevraagd zijn schoenen en kousen uit te doen, eventueel zelfs andere kledingstukken. Het lokaal wordt daarnaast ook gebruikt om vechtersbazen en betrapte drugdealers en -gebruikers vast te houden tot de politie opdaagt.

Dat het fouilleren van personen eigenlijk een exclusieve bevoegdheid van de publieke politie is¹⁰, weten de meeste uitbaters zeer goed. Een uitbater verantwoordt deze wijd verbreide bewakingsmethode als volgt: 'Wij doen eigenlijk het werk van de politie. Maar het recht in eigen handen nemen, doen we niet. We voldoen aan de gewone meldingsplicht van de burger. We weten dat we ons bewegen op de rand van de legaliteit. Het ligt heel gevoelig want je moet mensen fouilleren. Maar we kunnen niet anders. Als we niets doen, krijgen we tegenwind van de politiediensten. Wij voelen ons door de overheid zo totaal tegen de muur gedrukt, dat wij niet anders meer durven. Het gaat om ons zelfbehoud.' (*De Morgen*, 25/05/93); 'De politiemensen waar wij contact mee hebben, zeiden ons eerst dat het illegaal was. Maar uiteindelijk lieten ze ons begaan, omdat ze zagen dat het vruchten afwierp' (interview)

3.3. De selectie en het weren van bepaalde personen aan de ingang

Eén van de belangrijkste manieren om drugproblemen in een discotheek te vermijden, is het selecteren van het publiek. Van de portiers wordt verwacht dat zij de klanten onmiddellijk als 'gewenst' of 'ongewenst' kunnen klasseren en ze, indien nodig, de toegang durven te weigeren. Wordt een portier te vaak door zijn (fotografisch) geheugen in de steek gelaten, dan dreigt er ontslag. De meeste uitbaters schuiven de volle verantwoordelijkheid voor de selectie aan de deur in de schoenen van de portiers: zij bepalen wie binnenkomt en wie niet. Klanten die zich daarover bij de uitbater gaan beklagen, vangen meestal bot. Dat discotheken qua drugproblemen zo van elkaar kunnen verschillen is, denken wij, onder meer te wijten aan de specifieke selectiecriteria die worden gehanteerd. Het gebeurt dat portiers van eenzelfde discotheek uiteenlopende selectiecriteria toepassen. Toch is het opmerkelijk dat het onderscheid tussen 'gewenste' en 'ongewenste bezoekers' meestal erg vaag is, en dat de selectiecriteria niet consequent worden toegepast. Dat moge door volgende uitspraken worden bevestigd: 'Er zijn mensen die wij zouden weigeren, maar dat zijn mensen met lidkaartjes, vrienden van de baas, en die moet je binnenlaten. Mensen met een lidkaart zijn mensen die iets meer mogen dan een ander.' (gesprek tijdens observatie); 'Ik heb het nog meegemaakt dat een meisje niet binnen mocht omdat ze drugs had gedeald. De portier zei toen dat ze binnen mocht op voorwaarde dat ze seks met hem bedreef. Dat meisje heeft toegestemd, en ze is binnen gemogen.' (interview)

10. VAN LAETHEM, W., DECORTE, T. en BAS, R., *o.c.*, 281-301 en VAN LAETHEM, W., 'Mag een portier dan toch fouilleren?', Noot onder het vonnis van de correctionele rechtbank te Leuven (9^e Kamer) van 21 juni 1995, te verschijnen in *Vigiles*, afl. 3.

De portiers selecteren het onbekend publiek (klanten die voor de eerste keer de discotheek bezoeken of zich tot nog toe heel onopvallend hebben gedragen) op *leeftijd, uiterlijk en huidskleur*. Vooral Turken, Marokkanen en Algerijnen zijn vaker ongewenste klanten.¹¹ De uitbaters en de portiers houden bij hoog en bij laag vol dat zij vreemdelingen niet viseren, laat staan dat zij racistisch zouden zijn. Nochtans worden vreemdelingen aan de ingang meestal een tijdje opgehouden. Het gebeurt dat zij lang moeten aandringen om naar binnen te mogen. Ter illustratie een frappante situatie: Hij weigert enkel Noordafrikanen (Marokkanen) omdat zij zich volgens hem niet aan onze wetten en gewoonten kunnen of willen aanpassen. Hij had voordien al herhaaldelijk problemen met hen gehad (ze dealden drugs of vielen meisjes lastig). Met andere vreemdelingen, zwarten bijvoorbeeld, ondervindt hij die problemen niet: 'die brengen ook al eens een meisje mee'. Om die reden heeft hij daarna zijn discotheek officieel omgedoopt tot een privé-club. Zo kan hij gelijk wie, vreemdeling of Belg, 'naar goeddunken' weigeren. (interview)¹²

Klanten *die zich in het verleden hebben misdragen* (vechtpartijen, verbaal geweld tegen het personeel of versus andere klanten, ongewenste intimiteiten, vandalisme en/of drugs), komen er niet meer in. Ook duidelijk dronken of agressieve mensen worden geweerd. De invoering van het 'smart card-systeem' moet de selectie in de toekomst nog vergemakkelijken. De computer zal 'slechte' klanten helpen identificeren, ook als het geheugen de portier in de steek laat (zie verder 3.5.).

3.4. De selectie en het weren van personen in de discotheek

Als er verbaal geweld is of als er tussen klanten onderling of met het personeel wordt gevochten, moet de portier het gevecht stoppen. Ook vermeende drugdealers of -gebruikers moeten worden verwijderd. Sommige portiers geven daarbij toe dat zij zelf graag een robbertje vechten. Maar de meeste uitbaters staan niet toe dat hun portiers zelf vechten. Ze moeten kunnen incasseren zonder terug te slaan. Zij moeten de vechtende partijen of de drugdealer snel en efficiënt neutraliseren en naar buiten leiden.

Toch maken veel uitbaters graag het onderscheid tussen twee fasen: in de zaak en op de parking. Binnen in de discotheek mag een portier *nooit* slaan, maar eenmaal ze de lastige klant hebben buiten gewerkt, *mogen ze* 'wel wat meer', vooral als de klant lastig blijft doen of toch nog naar binnen wil.

Dat het evacueren van lastige klanten niet altijd volgens het boekje verloopt, wordt door volgend commentaar geïllustreerd: X staat als uitbater volledig achter zijn personeel. Hij staat toe dat de portiers een dealer die ze pakken 'een paar klet-

11. In oktober 1993 maakte het BRTN-programma 'Couleur Locale' een reportage over discriminerende dancings. Drie Turkse jongens – genaturaliseerde Belgen – trokken naar drie Limburgse dancings. Voor de reportage liepen ze er onberispelijk gekleed bij. Desondanks werd het drietal in de dancings kordaat de deur gewezen.

12. Deze redenering is juridische nonsens: het privaat of publiek karakter van een plaats wordt in geen enkel opzicht bepaald door de kwalificatie die de uitbater eraan geeft. Een publiek toegankelijke plaats is een private plaats die voor openbaar gebruik is bestemd, zoals horecabedrijven, dancings, winkels, voetbalstadions, banken... Het vragen van entreegeld maakt een lokaal of plaats niet minder openbaar. Wie iedereen toelaat tot het gebeuren, zonder bijzondere voorwaarden of lidmaatschapsbewijzen, kan niet spreken van een privé-gebeuren om op basis hiervan personen te weigeren.

sen' geven. Hij vindt het zelfs goed dat ze de portefeuille van een dealer leegroven en de inhoud ervan onder elkaar verdelen. Naar aanleiding van zo'n incident is hij met zijn hele ploeg portiers bij de rijkswacht geroepen. Men dreigde er zelfs twee van zijn mensen aan te klagen. Hij was naar eigen zeggen razend, maar heeft het onheil 'met een paar telefoontjes' kunnen afwentelen. Toch staat hij nog steeds dezelfde aanpak voor. Want 'het helpt!' (interview)

Bij dergelijke incidenten gebeurt het dat de gedupeerde tegen de portier in kwestie klacht wegens 'slagen en verwondingen' neerlegt. In de meeste gevallen worden die klachten uiteindelijk geseponeerd. Nochtans weigeren bijna alle uitbaters om in dergelijke situaties de verdediging van hun portiers op zich te nemen. Enkele portiers spraken over collega's die tien- tot honderduizenden franken boetes en/of schadevergoedingen hadden moeten betalen, nadat ze een klant (al te) hardhandig de deur hadden gewezen. Druggebruikers of -dealers leggen uiteraard nooit klacht neer tegen de portiers, zelfs al werden ze onevenredig hard aangepakt.

3.5. Pascontrole en het Smart Card System

Heel wat discotheken werken met een lidkaartensysteem: een boek of een fichebak waarin alle namen en adressen (soms met kopie van de identiteitskaart) worden opgenomen.¹³ In het buitenland hebben sommige discotheken een systeem ingevoerd van zogenaamde 'smart cards': magnetische lidkaarten met een code die een aantal identiteitsgegevens bevatten (meestal die op een identiteitskaart vermeld). Wie op z'n privacy staat en de aanschaf van zo'n kaart weigert, komt de discotheek sowieso niet binnen. Bij elk bezoek wordt de kaart bij het binnenkomen elektronisch gelezen. Wie op drugs betrapt wordt, herrie schopt of op een andere manier zijn krediet bij de uitbater verliest, zal de discotheek in het vervolg niet meer kunnen bezoeken.

Men kan zich echter vragen stellen bij de wettelijkheid van een dergelijk systeem dat mogelijk tegen de wet op de bescherming van de privacy indruist. Wie zich laat registreren, komt in een bestand terecht waarover hij of zij de facto geen controle meer heeft. Voorstanders van het systeem wijzen erop dat niemand verplicht is zich te laten registreren (maar wie weigert, komt er niet in). Trouwens, wie zijn identiteitskaart afgeeft, geeft daarmee te kennen dat hij/zij met het systeem en met de opname in een bestand akkoord gaat. De computer die de selectie aan de ingang doorvoert, blijft trouwens altijd een objectieve machine, wat bijvoorbeeld van een portier of een veiligheidsteam niet kan worden gezegd.

Veel discotheken zien maar heil in een dergelijk systeem als alle discotheken het invoeren en de gegevens – eventueel via een horeca-organisatie – kunnen worden uitgewisseld. Volgens hen heeft het geen zin om iemand de toegang te ontzeggen, als die persoon elders wél nog wordt toegelaten. Eén uitbater vindt dat het 'smart card-systeem' op de een of andere manier met de centrale computer van de

13. De Antwerpse jongerenorganisatie *S.T.I.L.* pleit voor de invoering van een variant op het systeem. Deze beweging, opgericht door jongeren van verschillende politieke partijen (C.V.P., V.L.D. en V.U.), strijdt sinds maanden tegen een sluitingsuur voor cafés en discotheken. De beweging ontwikkelde een morele code voor jongeren tussen 15 en 35 die geregeld in het uitgangswereldje duiken. De initiatiefnemers ijveren namelijk voor een lidmaatschapskaart met financiële voordelen voor alle verantwoordelijke discogangers in Vlaanderen.

rijkswacht in verbinding moet staan. Zo kunnen drugdealers of -gebruikers zelfs al bij hun eerste bezoek geïdentificeerd en eventueel geweigerd worden.

Indien de persoonsgegevens met het oog op verwerking (op een geautomatiseerde wijze of onder de vorm van een manueel bestand) worden verzameld, moet een dancinguitbater met bepaalde verplichtingen en verbodsbepalingen rekening houden. De betrokken dancingbezoekers moeten van deze verwerking op de hoogte worden gebracht op de wijze bepaald in artikel 4 § 1 Privacywet, en er moet aangifte worden gedaan van de eventueel op te starten verwerking (artt. 17 en 19 Privacywet). De uitbater zal de verzamelde gegevens enkel naar derden (bijvoorbeeld andere dancinguitbaters of lokale politiediensten) mogen doorspelen als hij bij de aangifte melding heeft gemaakt van de personen die tot de gegevens toegang krijgen (art. 16 § 1, 4° en 5° Privacywet).

Tegenstanders vinden het systeem té onpersoonlijk: het sluit mensen die (soms ongewild of onbewust) één keer over de schreef zijn gegaan onherroepelijk uit en geeft hen geen 'tweede kans'. Bovendien blijven de echte grote dealers immuun voor het systeem omdat zijzelf nooit pillen op zak hebben maar minderjarigen en naïeve kleine dealers het vuile werk laten doen. Als die de dancing niet meer binnen mogen, schakelt de grote verdeler nieuwe pionnen in.

3.6. *Het vasthouden van ongewenste klanten*

Als het veiligheidspersoneel iemand op drugs betrapt, of de aanbieder van een vechtpartij ter beschikking van de politiediensten wil houden, moet die klant zolang vast worden gehouden. Bijgevolg wordt hij meestal in een hoek van de hal gezet tussen één of twee portiers in. In andere gevallen wordt de persoon in het interpellatielokaal opgesloten of een portier vat post voor de deur. Op de vraag of deze klanten niet proberen te ontsnappen of uit te breken, antwoorden alle uitbaters en portiers ontkennend. Eén discotheek beschikt wel over een paar handboeien, 'voor als het nodig is'. De politie wordt bij 'ernstige' incidenten meestal onmiddellijk gewaarschuwd. Als zij aankomt, doen de uitbater en/of de portiers hun verhaal, en de persoon wordt voor verder verhoor naar het politiebureau meegenomen. Het gebeurt vaak dat dergelijke klanten nog dezelfde nacht worden vrijgelaten, en dat ze enkele uren later weer aan de ingang van de discotheek opduiken. Tevergeefs.

Het gebeurt dat de rijkswacht langskomt met foto's of persoonsbeschrijvingen van gezochte individuen, omdat ze vermoeden dat die personen vroeg of laat in de discotheek zullen opduiken. Soms willen ze gewoon gewaarschuwd worden als de gezochte in de discotheek is; in andere gevallen vragen zij de opgespoorde in de zaak te houden, eventueel vast te houden, tot de politie eraan komt. Dit is een regelrechte inbreuk op de arrestatiebevoegdheid van particulieren.¹⁴

Aangezien de bevoegdheid van particulieren (i.c. portiers of dancinguitbaters) om de vrijheid van hun medeburgers (de dancingbezoeker) voor een – weliswaar korte – termijn te beperken een aantasting van een fundamenteel recht inhoudt, is zij aan strikte voorwaarden gebonden. Volgens art. 1, 3° van de Wet op de Voorlopige Hechtenis kan van deze bevoegdheid alleen gebruik gemaakt worden als de

14. Zie uitgebreid VAN LAETHEM, W., 'Het vattingsrecht van particulieren', *Panopticon*, 1994, 112-121.

dader van een *misdaad of een wanbedrijf op heterdaad* wordt *betragt*. Particulieren kunnen alleen overgaan tot een 'arrestatie' wanneer zij zélf de misdaad of het wanbedrijf hebben zien plegen. De band tussen de daad en de dader moet voor diegene die zich op dit arrestatierecht beroept op zekerheid berusten, en niet op vermoedens of op beweringen van een derde. Bovendien mag slechts *proportioneel geweld* worden gebruikt en van de aanhouding *moet onmiddellijk aangifte* worden gedaan.

Tijdens deze observaties zijn wij geen enkele keer getuige geweest van het vasthouden van bepaalde klanten naar aanleiding van een incident. Het valt dus moeilijk te beoordelen of deze bewakingsmethode in de praktijk volgens de wettelijk omschreven manier verloopt.

3.7. *Tipgevers*

Discotheken rekenen uiteraard op de waakzaamheid van hun personeel. Bij ongeregelheden moeten de kelners, tappers, toilet dames en mensen van de vestiaire onmiddellijk de portiers of de uitbater waarschuwen (met de interne telefoon, het stil alarm of mondeling). Sommige uitbaters beloven hun personeel een beloning (tot 5.000 frank) als ze een drugdealer kunnen ontmaskeren of een goede tip kunnen geven. Omgekeerd: als een goede klant naderhand een dealer blijkt te zijn, veronderstelt de uitbater dat de kelner bij wie hij/zij steeds bestelde, dit wist of had moeten weten. Gevolg: ontslag op staande voet.

Het gebeurt geregeld dat klanten aan de portiers of de uitbater signaleren dat er in de zaal 'iets gaande is'. In sommige discotheken zijn tegen de muur boodschappen geafficheerd die klanten voor een waardevolle tip omtrent drugdealers een fooi beloven. De privé-detective die wij in één discotheek ontmoetten, werkte met vaste 'tipgevers' onder het publiek. Soms gaat het om klanten die ooit tegen de lamp liepen en daarna, op de belofte om mee te werken, weer naar binnen mochten.

Elf Vlaamse discotheken startten in november 1991 wat zij zelf een 'kleine drugoorlog' noemden. Trouwe klanten die het dancingpersoneel een tip konden geven over XTC- of andere drugdealers, streken 5.000 frank op, op voorwaarde dat dit tot een aanhouding leidde. Een tijdlang werd de 'tipgeversactie' in elk van de deelnemende discotheken – iedere nacht om klokslag – drie uur omgeroepen. Of veel klanten op dergelijk aanbod ingaan en welke invloed dergelijke technieken hebben op de sfeer tussen de bezoekers, blijft zeer de vraag. Bovendien kunnen al te hoge tipgeldes voor sommige (sluwe) klanten een aanleiding zijn om andere bezoekers actief te provoceren.

3.8. *Samenwerking met de publieke politie*

Dat het bewakingspersoneel met de politie (lees: rijkswacht) samenwerkt, staat buiten kijf. In de meeste discotheken komen geregeld leden van de B.O.B. over de vloer: 'In alle discotheken stikt het van de BOB'ers. Je merkt ze onmiddellijk op. Iemand in kostuum die alles goed in het oog houdt. Een vriend van mij is opgepakt. Hij werd onder druk gezet en verklikte de hele groep. Telkens als ze ons zien, worden wij gefouilleerd. Ze brengen onze ouders op de hoogte, laten ons soms naar het politiebureau komen voor een urinetest, terwijl wij niets misdaan

hebben. Ik heb nooit gedeald, neem alleen XTC en rook met mijn ouders marihuana.' (gesprek met een discotheekbezoeker).

Op bepaalde avonden werken in één discotheek tot tien undercover-agenten. Sommige uitbaters zijn over de onderlinge samenwerking erg positief, anderen achten de aanwezigheid van politiemensen in een discotheek veeleer negatieve publiciteit.

Een uitbater had de politie voorgesteld om ieder weekend, tegen betaling, op de parking een combi met twee agenten voor te rijden als afschrikking en als permanentie. Iedere week met een andere bemanning, zodat verbroedering tussen portiers en politiemensen nagenoeg onbestaande zou zijn. De politie zag geen heil in dit voorstel: het ging dus niet door.

Sommige uitbaters laten hun personeel nummerplaten van verdachte wagens noteren en telefonisch aan de rijkswacht doorgeven. In de meeste gevallen levert deze tactiek niets op, maar het kan de politie helpen om gezochte personen in te rekenen, zo meldden ons enkele uitbaters: De goede relatie tussen de rijkswacht en X werd ons – onverwachts – duidelijk gemaakt, toen rond 01.00h een BOB'er in de dancing binnenstapte en direct naar A kwam om te melden dat hij net voordien uit zijn bed was gebiept om een drugdealer te onderscheppen die op weg was van Brussel naar X. Een kwartier later werd er een wagen voor de dancing klemgerekend. (observatie); 'De samenwerking met de rijkswacht liep lange tijd mank. De rijkswacht was niet duidelijk over het te voeren beleid. Eerst werd gezegd dat de dancing zich van de gevonden drugs moest ontdoen. De in beslag genomen drugs werden daarop door het toilet gespoeld. Daarna kreeg de dancing te horen dat dit niet kon: de drugs dienden in enveloppen te worden bewaard, met naam en nummer van de identiteitskaart van de persoon erop vermeld. Bij een razzia trof de rijkswacht deze enveloppen in de privé-vertrekken van de uitbater aan. De uitbater werd vervolgd wegens bezit van drugs.' (gesprek tijdens observatie)

De *Vlaamse Federatie der Discotheek-Uitbaters (V.F.D.U.)* heeft naar eigen zeggen tevergeefs contact met de generale staf van de rijkswacht gezocht om te zien in welke mate veiligheidsagenten van discotheeken in verband met de drugbestrijding in deze etablissementen een opleiding kunnen krijgen.

Op 16 december 1993 sloot het gemeentebestuur van Affligem een samenwerkingsakkoord ter bestrijding van het toenemende druggebruik in de uitgaansbuurten van de regio.¹⁵ De gemeente, de politie, de rijkswacht van het district Asse en een dancinguitbater willen op die manier de druggebruikers hard aanpakken. Twee keer per maand laat de discotheekeigenaar de identiteitskaarten van alle bezoekers kopiëren. Die gegevens stuurt hij – buiten het medeweten van de bezoekers – door naar de rijkswacht die ze systematisch analyseert op zoek naar verdachte personen. Drugdealers die in of rond de dancing opereren, worden op vraag van de rijkswacht onmiddellijk onder 'burgerarrest' geplaatst en iets lager aan haar uitgeleverd.¹⁶

Vanaf medio 1993 tot het ingaan van het samenwerkingsakkoord werden in Affligem 18 druggebruikers en 11 drugdealers opgepakt. Gedurende de eerste vier

15. *Vr. en Antw.*, Kamer, 1993-94, 4 maart 1994, 11609 (Vr. nr. 587 VAN VAERENBERGH).

16. Bij deze 'gecoördineerde actie' stellen zich twee juridische problemen. De identiteitscontrole voor administratieve of gerechtelijke doeleinden is een bevoegdheid die aan de politie is voorbehouden. Bovendien mag een burger niet arresteren op aangeven van een derde, ook al is dit de politie.

maanden van het akkoord werden 56 druggebruikers en 33 drugdealers aangehouden.

Andere discotheken kiezen voor een meer preventieve aanpak: in de regio Kortrijk sloegen vier dancinguitbaters, de rijkswacht, het Jongeren Informatie- en Adviescentrum en het Comité voor Bijzondere Jeugdbijstand de handen in mekaar om het toenemend XTC-gebruik bij jongeren van 16 à 25 jaar tegen te gaan. De achterliggende boodschap van deze preventiecampagne – die sinds 6 september 1991 loopt – is dat jongeren ook zonder XTC van een gezellig en swingend avondje uit kunnen genieten.

4. HET VERLATEN VAN DE DISCOTHEEK: HET SYSTEEM VAN FOOIEN

Bijna alle portiers klagen over het feit dat ze door de uitbater onderbetaald zijn. Het loon dat de portiers van hun werkgever ontvangen, is inderdaad vaak ondermaats. Het leeuwedeel van de inkomsten van een portier bestaat uit fooien van de klanten die de discotheek verlaten (dikwijls zelfs als de klant uitdrukkelijk beweert slechts vijf minuten naar buiten te willen).¹⁷ *De klant is de feitelijke broodheer van de portier.* Hoewel het geven van een fooi niet verplicht is, zijn vele portiers verdraaid handig (geworden) in het 'vragen' van een fooi. Als de mensen vertrekken, wordt met de rechterhand de deur geopend, de linkerhand wordt opgehouden ter hoogte van het dijbeen. Hoeveel fooigeld een portier precies verdient per avond, weet alleen hij (en dus ook niet de fiscus).

Dergelijk betalingssysteem werkt heel wat misbruiken in de hand. Het gebeurt vaak dat portiers de toegang weigeren aan bepaalde klanten waarvan zij weten dat ze in het verleden stelselmatig weigerden om een fooi te geven. Minder goeude dancingbezoekers lopen dan ook sneller het risico om aan de deur van de dancing te worden geweerd: 'Er schort iets aan dat systeem van fooien. De portiers gebruiken veel te veel hun machtspositie. Veel mensen geven niet echt vrijwillig een fooi. Het heeft eigenlijk iets van afpersing, hé.' (interview)

Bovendien bestaat het gevaar dat kapitaalkrachtige drugdealers het stilzwijgen van de portiers met een (wekelijkse) forse fooi afkopen. Enkele respondenten wazen er ons op dat sommige corrupte portiers enkel de 'zeer gulle' drugdealers in de discotheek binnenlaten, en de andere 'plichtsbewust' buitenhouden.

5. GEVAREN VAN PRIVATE DRUGSBESTRIJDING (IN DISCOTHEKEN)

In deze paragraaf worden vier problematische aspecten van de private drugsbestrijding in discotheken (en private bewaking in het algemeen) aangeduid: de schendingen van grondrechten; de ver doorgedreven privatisering van de rechtsbedeling; de opkomst en de groei van een echt 'politieel-industrieel complex' waarin het niet meer duidelijk is wie wat doet of mag doen; het feit dat de private veiligheidsindustrie een individueel (commercieel) belang dient.

17. Een fooi bedraagt gemiddeld 50 frank (sommige mensen geven twintig frank of minder, maar velen geven ook een bankje van 100 frank). Eén van de portiers houdt zich de hele avond bezig met het incasseren van fooien. Het globale bedrag wordt aan het eind van de avond (zeg maar ochtend) onder de aanwezige portiers verdeeld. Volgens een ruwe schatting verdient een portier daarmee zo'n 20.000 frank op één avond.

Via het eigen (of het gehuurde) veiligheidspersoneel – en op basis van zijn privaats eigendomsrecht – krijgt de uitbater greep op de bezoekers van zijn discotheek: de toegang of het gebruik van zijn in wezen publiek toegankelijke zaak wordt aan allerlei voorwaarden onderworpen (bezoekers worden gefouilleerd, gefilmd, zij moeten een pasje aanschaffen).¹⁸ 'Wie dat niet ziet zitten, kan op een ander gaan.' De methoden van private drugsbestrijding kunnen allerminst 'grondrechten-neutraal' worden genoemd. Doorheen het onderzoek konden wij vaststellen dat de grondrechten van burgers (het recht op privacy, het recht op persoonlijke vrijheid...) onder het mom van het 'streven naar een drugsvrije discotheek' zeer frequent en soms op verregaande wijze wordt miskend: de criteria om sommige personen tot de discotheek toe te laten of de toegang te weigeren, raken in sommige concrete situaties kant noch wal. Het drugsmotief wordt ten onrechte en op een oneigenlijke manier aangewend om een bepaalde selectie van de clientèle door te voeren. 'Om veiligheidsredenen' is dan een 'proper' argument om de facto op grond van heel andere (b.v. racistische) motieven te kunnen weigeren. Bezoekers weten vaak niet dat ze gefilmd worden; ... Respect voor wetten of voor de meest fundamentele waarden die onze rechtsstaat schragen, lijken vreemd aan menig portier. Wat telt, is het resultaat: als de uitbater tevreden is, dan is er geen vuiltje aan de lucht. De vraag naar de bescherming van burgerlijke vrijheden wordt niet gesteld, terwijl noties als privacy en persoonlijke vrijheid ondertussen graduueel worden uitgehold.

Een ander fundamenteel bezwaar tegen een ongebreidelde groei naar meer private drugsbestrijding in discotheken is het feit dat steeds meer incidenten een interne oplossing krijgen en dat daarbij met de rechten van de burger meestal geen rekening wordt gehouden. Bij de betrapting van drugsdealers en -gebruikers wordt in veel discotheken de officiële rechtspleging bewust buiten de deur gehouden. De controle over de vraag of er moet worden gestraft, verschuift van de overheid naar de privé-sfeer: er ontstaat een voorterrein van rechtspleging waarin quasi-autonoom wordt bepaald wanneer de officiële justitie kan en mag interveniëren. Het betreft een geheel eigenstandig systeem van conflictbeslechting, een private justitie.¹⁹

De 'private justice' kent – in tegenstelling met de publieke rechtspraak – niet de waarborgen van een behoorlijke rechtsbedeling, zoals de rechtsgelijkheid, de rechtszekerheid, het recht op juridische bijstand, de openbaarheid van de rechtspraak en de motiveringsplicht.²⁰ Er is ook geen toetsing voor een onafhankelijke rechter. De praktijk van private rechtspraak heeft als effect dat de speelruimte voor een discretionair optreden van de portier beangstigend groot wordt.²¹ De portier

18. MORRE, L., *De particuliere politie in de Verenigde Staten*, Diss. Lic. Criminologie, K.U. Leuven, 1985, 28.

19. Het bestaan van dit soort 'coulissenrechtspraak' (de term komt uit HOOGENBOOM, A.B., *Het politiecomplex*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1994, 78) werd in eerder onderzoek trouwens in andere sectoren van het maatschappelijke leven vastgesteld: in het bedrijfsleven bijvoorbeeld wordt de officiële rechtsgang gepasseerd en een financiële afwikkeling nagestreefd: ontslag, disciplinaire maatregelen, terugbetalingsregelingen, weigeren of in negatieve zin aanpassen van een verzekeringsclaim en dergelijke.

20. BALCON, J., 'Far from secure in their powers', *Police Review*, 1986, 2109.

21. KORTENHORST, G.P., 'Bedrijfsbeveiliging op een tweesprong', *Tijdschrift voor de politie*, 1979, afl. 10, 120.

combineert immers de functie van onderzoeker en vervolger, terwijl zijn opdrachtgever de rol van rechter op zich neemt.²² Er is geen garantie voor enige zuiverheid en legaliteit in de opsporing. Op het voorterrein van de (straf)rechtspleging worden door de particuliere sector op verschillende niveaus beslissingen genomen over de noodzaak/wenselijkheid van een strafrechtelijke of burgerrechtelijke aanpak van bepaalde (drugs)zaken. De discotheekuitbaters bepalen voor een belangrijk deel zelf wat wel en wat niet wordt aangepakt, hoé en wat er met de (onderzoeks)resultaten gebeurt.

Anders dan zij graag doen uitschijnen, dienen de portiers (en de private veiligheidszorg in het algemeen) met hun acties niet het algemeen belang maar een louter individueel belang. De uitsluitende drijfveer voor de uitbater die een beroep doet op private bewaking of beveiliging is het vermijden van drugsrazzia's in hun zaak en de negatieve publiciteit die daarmee gepaard gaat. De private veiligheidsindustrie levert dus geen werkelijke bijdrage tot de beheersing van het drugprobleem. De bezorgdheid om de goede reputatie van de discotheek (en meer functioneel het winstooiwerk) zijn de belangrijkste drijfveer.

Bij de analyse van de drugbestrijding in discotheeken werd op bepaalde vormen van samenwerking tussen uitbaters en portiers en reguliere politiediensten gewezen: van eenvoudige informatie-uitwisseling tot effectieve samenwerking op het terrein zelf.²³ De scheidslijn tussen particuliere en publieke politiezorg dreigt daardoor te vervagen. Dit ondergraaft de controle op zowel de particuliere sector als de reguliere politie. Het is dus overduidelijk dat op dit vlak orde op zaken moet worden gesteld. De verregaande vervlechting maakt bepaalde illegale praktijken onnaaspurbaar, terwijl het voor de burger bijzonder onduidelijk is welke bevoegdheden en taken de portier en de uitbater hebben.

6. BESLUIT

De patronen van vrijetijdsbesteding hebben in onze samenleving de laatste tien jaar een ware gedaanteverandering ondergaan. In de recreatieve sector is de glorie-tijd van de dorpsfuif allang voorbij. Nu wordt er nonstop gedanst in megadan-

22. LIPSON, M., *On guard: the business of private security*, New York, Quadrangle/Times Book Company, 1975, 121.

23. Meer algemeen wezen een aantal auteurs op de toenemende vervlechting tussen de publieke en de private politiebelenen. BOON omschrijft deze relatie als een symbiotische relatie: twee ongelijksoortige organismen leven met elkaar tot wederzijds voordeel. O'TOOLE heeft het over een 'police industrial complex'. MARX over 'quasi-public or quasi-private organizations' en HOOGENBOOM over de grijze politiezorg ('grey policing'): 'vormen van samenwerking, operationeel op het gebied van informatie-uitwisseling, waarin het niet langer duidelijk is wie wat doet en hoe de verschillende verantwoordelijkheden liggen.' SCHNABEL, P.H., 'Police cooperation with private security broadens patrol coverage', *The Police Chief*, 1978, 94-95. BOON, K., *De gespecialiseerde private opsporing: een tip van de sluier opgelicht*, Brussel, Politeia, 1993, 43. Volgens HOOGENBOOM moet de aard en de omvang van deze informele samenwerking enigszins worden genuanceerd: informatie-uitwisseling en andere vormen van informele samenwerking zijn sterk persoonsgebonden, incidenteel van karakter en bovenal broos (HOOGENBOOM, A.B., o.c., 1994, 341-383). O'TOOLE, G., *The private sector. Private spies, rent-a-cops and the police-industrial complex*, New York, Norton, 1978, 277 e.v. MARX, G., 'The interweaving of public and private police in undercover work', in SHEARING, D. en STENNING, P.C. (eds.), *Private policing*, London, 1987, 179 e.v. HOOGENBOOM, A.B., *Privatisering van de veiligheidszorg. Feiten en visies*, Stichting Burgerschapkunde, Nederlands Centrum voor Politieke Vorming, Leiden, 1988, 56.

cings. Eenzelfde evolutie kenmerkt trouwens andere maatschappelijke sectoren: de voetbalwereld, de popfestivals, de grote winkelcentra, bungalowparken en appartementscomplexen, fabrieken en kantoorcomplexen...²⁴ Verschillende vormen van maatschappelijke interactie worden almaar grootschaliger en vinden steeds meer plaats in of op massieve private eigendommen.²⁵ Het ontstaan van deze 'mass private properties' leidt ertoe dat het klassieke onderscheid tussen particulier bezit en openbare ruimte vervaagt.²⁶

Deze tendens brengt ongetwijfeld grotere risico's op ordehandavingsproblemen of criminaliteit met zich mee. Een fundamentele vraag dringt zich hierbij op: zijn de aangehaalde problemen *proportioneel* groter? Staat de drugsbestrijding in een discotheek dan uiteindelijk nog in verhouding met de reële problemen in en rond de zaak? Met andere woorden: betekent het geheel van problematische gebeurtenissen tijdens deze massabijeenkomsten een wezenlijk groter gevaar voor de veiligheid in onze maatschappij, vergeleken met de meer kleinschalige – maar op talrijke locaties plaatshebbende – samenkomsten van mensen enige tijd geleden? Onze ervaringen nopen alvast tot een andere interpretatie. Verhoudingsgewijs wordt er minder gedronken door discotheekbezoekers.²⁷ Bij razzia's vinden de speurders altijd wel drugs en enkele gebruikers ervan, maar geen dealers (laat staan de kopstukken van het netwerk). Men kan trouwens de vraag stellen of drugs specifiek in de discotheeken moeten worden gezocht.²⁸ Een razzia in een bioscoop, op een festival of in een stadspark zou wellicht ook (kleine hoeveelheden) drugs opleveren. De hetze tegen de megadiscotheeken neigt naar sociale controle op de vrijetijdsbesteding van jongeren, want vaak wordt over het hoofd gezien dat de grote meerderheid van de dancingbezoekers niets met drugs te maken heeft, nimmer bij vechtpartijen betrokken is, en zich niet aan vandalisme te buiten gaat.²⁹

Bovendien laat de politie bij de betrapping van een drugdealer soms eindeloos (tot enkele uren!) op zich wachten. Uitbaters vinden het – na enkele keren met de lange aanrijtijden van de politie te zijn geconfronteerd – niet langer mogelijk of wenselijk om op de politie een beroep te doen en verkiezen de problemen zelf af te handelen. Dat dit de interne conflictbeslechting en daarmee gepaard gaande misbruiken in de hand werkt, hoeft geen betoog. Maar in de discotheek worden blijkbaar alle bezoekers verdacht én gecontroleerd. Hoe ver kan men in een democratische samenleving gaan met het controleren van mensen? Wanneer komt de privacy in het gedrang? Moeten de discotheekbezoekers werkelijk met privé-be-

24. HOOGENBOOM, A.B., 'Privatisering van de politiefunctie', *Algemeen Politieblad*, 1986, afl. 20, 457.

25. OCQUETEAU, F., *L'irrésistible ascension des forces de sécurité privée... Des chiffres... Des hypothèses explicatives*, Actes, 1987, 10.

26. SHEARING, C.D. en STENNING, P.C., *Private security and private justice. The challenge of the 80's*, Montréal, Institute for Research on Public Policy, 1982, 41.

27. TEN DEN, C., 'Jongens en meisjes in de disco: meer dan vermaak alleen', *Jeugd en Samenleving*, 1990, 616-630.

28. Contra: VAN DE SOMPEL, R., 'XTC: drugs van de jaren '90', *Politeia*, 1991, nr. 3, 18-20 en nr. 4, 7-10.

29. Ook BEKE en KLEIMAN komen in hun onderzoek naar recreatiecriminaliteit tot de vaststelling dat geweldsmisdrijven in de horecasector relatief weinig voorkomen. De meeste incidenten blijven bij verbale agressie ('herrie schoppen') en veroorzaken weinig of geen directe schade. BEKE, B. en KLEIMAN, M., *Recreatie, recreatiegedrag en recreatiecriminaliteit in Nederland*, Utrecht, Uitgeverij SWP, 1990, 83-84.

wakers en honden in toom worden gehouden? Zijn er werkelijk maar twee denkbare (maar niet werkbare) oplossingen: alle dancings sluiten of concentratiekampen van plezier creëren?

We moeten vaststellen dat het bestaan en het functioneren van een private politiezorg een structureel kenmerk van onze hedendaagse samenleving is geworden. Mede door de eenzijdige media-aandacht voor de 'onveiligheid' in onze samenleving is de veiligheidsindustrie een verankerde bedrijfstak geworden die op – al dan niet subjectieve – behoeften van de burger inspeelt. De opgang en de ontwikkeling van de particuliere sector kan niet meer worden teruggedrongen. 'Het heeft met andere woorden weinig zin om de Weberiaanse conceptie, dat ons denken bepaalt, waarin de politiezorg een exclusieve overheidstaak is, koste wat het kost overeind te houden'.³⁰ Er is geen weg terug.

Met de Wet van 19 juli 1991 tot regeling van het beroep van privé-detectives én de Wet van 10 april 1990 op de bewakingsondernemingen, de beveiligingsondernemingen en de interne bewakingsdiensten heeft de overheid de explosieve groei van de beveiligingsindustrie trachten te regelen en te controleren. De private bewaking door portier(sorganisaties) in discotheken dreigt te ontsnappen aan de regulering die de wetgever heeft voorzien. Buitenwippers oefenen naar eigen zeggen geen bewakingsfunctie uit. Het enige wat zij doen, is de deur openen voor mensen, zo heet het dan. Nochtans oefenen zij de facto bewakings- en zelfs opsporingsfuncties uit. Er is zelfs sprake van portiersorganisaties. De Wet van 10 april 1990 op de bewakingsondernemingen, de beveiligingsondernemingen en de interne bewakingsdiensten is duidelijk ook op deze beroepscategorie van toepassing. Tijdens onze observaties hebben wij keer op keer kunnen vaststellen dat noch de uitbaters, noch de buitenwippers zelf, noch de ordediensten of de overheid van een vergunningstelsel – zoals door de wetgever ingevoerd – gewag maken.

Ondanks de regulerende inspanningen van de overheid zijn schendingen van (grond)rechten aan de bewakings- en opsporingsmethoden van portiers inherent gebleven. Bij de bewaking van de dancings gaan heel wat uitbaters en bewakingspersoneel – onder het mom van de bescherming van hun klanten – hun boekje te buiten. Er zijn uitbaters die snel en zonder veel moeite rijk willen worden van de 'dansindustrie'; de veiligheid van hun klanten interesseert hen niet. Heel wat portiers zijn stoere vechtersbazen met een waslijst van veroordelingen wegens slagen en verwondingen (en andere minder fraaie streken), die zélf met een voet in het drugmilieu staan. Bovendien blijkt uit ons onderzoek dat niet alle geruchten over maffieuze praktijken zomaar uit de lucht gegrepen zijn: de dubieuze rol van portiersorganisaties is er wellicht het meest flagrante voorbeeld van.³¹ Daaruit beslui-

30. HOOGENBOOM, A.B., *Particuliere recherche: een verkenning van nieuwe ontwikkelingen*, W.O.D.C., 's Gravenhage, 1988, nr. 85, 67.

31. Volgend citaat – dat door twee uitbaters bevestigd werd tijdens onze observaties – bevat een andere hardnekkige beschuldiging (die echter door niemand kon worden hardgemaakt): 'De Cherry Moon, de Boccaccio en de Balmoral behoren tot eenzelfde keten, zo melden insiders. Het gaat in alle gevallen om naamloze vennootschappen die qua beheersstructuur zeer ondoorzichtig zijn. Aan de namen van de exploitanten, veelal Vlamingen, is dat niet te zien, maar achter de schermen opereren bij verscheidene dancings – ook in Boom en op een paar plaatsen in Limburg – dezelfde familieleden als gedelegeerd bestuurder of commissaris. In het geval van de drie gesloten discotheken zou het gaan om Italiaanse families, waaronder de Stami's. Een van de geranten van de Boccaccio is (of was) Sergio Stami. De families bezitten opties op aandelen waardoor het eigenaarschap van de dancing moeilijk

ten dat het beroep dan maar moet worden afgeschaft, is onmogelijk én onwenselijk. Een banvloek zou de activiteiten van de portiers enkel naar de illegale sfeer drijven, en de maatschappelijke controle erop bemoeilijken. Bovendien heeft de sector op de markt een vaste stek weten te veroveren en ze zal – of ze nu vergund is of niet – niet zomaar verdwijnen.³²

Hoe dan ook, wij kunnen niet ontkennen dat vele betrokkenen (lees: de burenen) menen dat hun 'veiligheid' door sommige gebeurtenissen ernstig wordt bedreigd en dat daarom allerhande methoden van bewaking geoorloofd en zelfs geboden zijn. Uit onze observaties blijkt dat sommige bezoekers zich bij de gehanteerde technieken geen vragen stellen, en vanuit een louter subjectieve nood aan 'veiligheid' allerlei privacy- en andere (grond)rechten schendende maatregelen verdragen.³³ De al te grote en eenzijdige belangstelling van een bepaalde pers voor het 'drugprobleem' in discotheken (en ook elders) speelt daarin een onzuivere rol. Een probleem schijnt immers te groeien naarmate het in de media aan bod komt; tegelijkertijd worden discotheekuitbaters en (vooral politieke) verantwoordelijken tot de maatregelen gedwongen die of voorbarig of weinig adequaat zijn. Dit alles leidt tot een vicieuze cirkel van onveiligheidsgevoelens: de burenen klagen over hinder en de media schrijven over drugs en onveiligheid. Als de klanten en de burenen zien welke maatregelen de uitbater tegen deze 'problemen' schijnt te moeten nemen, voelen ze zich alleen maar gesterkt in hun overtuiging dat er wel degelijk iets niet pluis is.

Als de overheid zich dan ook nog (on)bewust afzijdig houdt bij dergelijke drugsproblemen, zullen wij in de toekomst onvermijdelijk met nog meer private politie worden geconfronteerd. Deze evolutie naar meer verantwoordelijkheden voor de private bewakings- en beveiligingssector zal ongetwijfeld met de vraag naar meer bevoegdheden gepaard gaan. Door de gedeeltelijke terugtrekking van reguliere politiediensten verzaakt de overheid ten dele aan haar taak om veiligheid te garanderen op een domein waar zich – naar eigen zeggen – werkelijke problemen voordoen. Voor de burger wordt het alsmaar onduidelijker wie welke bevoegdheden heeft. Maar ook de vraag naar de democratische controleerbaarheid van de private bewaking zal nog scherper worden gesteld. Het is trouwens niet ondenkbaar dat de 'veiligheid' voor alle dancingbezoekers niet langer in alle omstandigheden optimaal kan worden gewaarborgd. De portier moet immers met de wensen en de eiser van de uitbater rekening houden, en dan moet het streven naar een drugsvrije discotheek voor commerciële belangen wijken.

Openbare ordehandhaving en een publieke en eerlijke rechtsbedeling zijn echter verworvenheden van een rechtsstaat: *'Le devoir et le pouvoir de maintenir l'ordre ne peut incomber qu'à l'Etat seul. Le monopole de la contrainte étant l'essence de*

aan te tonen is. In geval van moeilijkheden zijn de aandelen makkelijk van de hand te doen. Een vermoedelijk gecoördineerd offensief tegen de discotheken zou zijn begonnen omdat ze fungeren als verkooppunten voor de kleinhandel in drugs.' (CORTEBEECK, G., o.c., 72-73.)

32. Cf. FROMBERG, E., *XTC: hard drug of onschuldig genotmiddel?*, Amsterdam, Swets & Zeitlinger, 1991, 113.

33. Volgens een enquête van DANCKAERT bij discotheekbezoekers hecht de cliëntèle – na de muzieckeuze – het meeste belang aan de veiligheid van een discotheek. Andere (maar minder) belangrijke factoren voor de keuze van een bepaalde discotheek is de sfeer (de inrichting), de gastvrijheid en het soort publiek (het type bezoeker). DANCKAERT, B., *De uitbating van een discotheek: gevallenstudie in de regio Herzele-Zottegem*, 1992, Diss. Lic. T.E.W., 15-25.

*l'Etat, celui-ci renierait sa principale raison d'être s'il confiait ses prérogatives relatives au maintien de l'ordre à des groupements privés.*³⁴ Als de overheid die de uiteindelijke verantwoordelijkheid draagt op het vlak van ordehandhaving, haar rol wil behouden, dan moet de politie sneller op binnenkomende oproepen willen (en kunnen) reageren. De zorg voor *basisveiligheid* moet bij de overheid blijven. Haar politiediensten moeten los van plaats, persoon, financiële draagkracht of status de veiligheid garanderen op alle domeinen van het maatschappelijke leven waar zich werkelijke ordehandavingsproblemen voordoen. Als alleen de *extra*-veiligheid door particuliere initiatieven moet worden gegarandeerd dan is het van essentieel belang dat de reguliere politie zich aan de gewijzigde maatschappelijke realiteit aanpast. Het is de taak van de politie hierop in te spelen. Dat wij het beeld van politiemensen in grote discotheken niet gewoon zijn, is een zwakke argumentatie om de reguliere politie erbuiten te houden. Als de drugsproblematiek hier werkelijk de grenzen van het toelaatbare overschrijdt, is het dan niet haar taak hierop een passend antwoord te bieden?

Discotheekuitbaters zijn blijkbaar van oordeel dat de inzet van private bewakers – want dat zijn de portiers en parkeerwachters de facto toch – kan bijdragen tot een *extraveiligheid*. Daar is ook niets op tegen. Alleen moet de overheid – als eindverantwoordelijke voor de veiligheid en volksgezondheid, de openbare ordehandhaving en een eerlijke rechtsbedeling – voldoende garanties voor een democratisch controleerbare private ordehandhaving voorzien, zonder gevaren voor schending van de privacy, discriminatie en klassebeveiliging.

7. TENSLOTTE: ENKELE SUGGESTIES

Vanuit de dubbele vaststelling dat de private veiligheidszorg inspeelt op de legitieme behoefte enerzijds en dat aan haar werking fundamentele bezwaren verbonden zijn anderzijds, zal er naar een werkbaar evenwicht, naar een compromis moeten worden gestreefd. Als de portiers en hun activiteiten getolereerd worden en zij een maatschappelijke functie toebedeeld krijgen, moet hun werking met de nodige waarborgen worden omgeven:

a. een en ander wijst erop dat in de discotheeksector hoognodig het kaf van het koren moet worden gescheiden. Een sluitend systeem van vergunningen en een dergelijke opleiding van het veiligheidspersoneel is daartoe de meest efficiënte tactiek. Het louter toepassen van de Wet van 10 april 1990 moet o.i. volstaan. Vanaf dan zullen een minimum leeftijd, geen lid zijn van een publieke politiedienst, een opleiding... voorwaarden zijn om 'buitenwipper' te worden;

b. de overheid kan en moet de organisatoren van massamanifestaties verplichten om bepaalde infrastructurele maatregelen te nemen die een ordelijk en veilig verloop van de happening moeten kunnen garanderen. De invoering van een vestingwet voor (grote) discotheken kan ten aanzien van de problemen een preventief effect hebben. Zo'n 'wet op de discotheken' moet alle noodzakelijke vereisten voor de uitbating van een dergelijke zaak opsommen: 1) duidelijk identificeerbare en gekwalificeerde uitbaters (in het bezit van een vergunning); 2) een voldoende uitgewerkt systeem van voorwaarden waaraan de zaal of het gebouw qua veilig-

34. ERGEC, R., 'Les libertés fondamentales et le maintien de l'ordre dans une société démocratique: un équilibre délicat', in *Maintien de l'ordre et droits de l'homme*, Brussel, Bruylant, 1987, 8.

heid (in de zin van 'safety') moet voldoen (isolatie, parkeergelegenheid, airconditioning,...); 3) een degelijke en correcte beveiliging (d.i. een set van voornamelijk materieel-preventieve maatregelen van bewaking die tegelijkertijd efficiënt zijn én schendingen van de (grond)rechten van de dancingbezoeker niet in de hand werken); 4) een duidelijk zichtbaar intern reglement in de discotheek met wat de uitbater in zijn zaak toelaat en vooral niet toelaat;

c. de meeste uitbaters betalen hun bewakingspersoneel veel te weinig. De 'bewakers' krijgen (forse) fooien (of juist géén fooien) van de 'bewaakten'. Zolang de klant de feitelijke broodheer van de portiers is en het al dan niet weren van een bezoeker van de omvang van zijn fooi kan afhangen, zullen misbruiken en schendingen van (grond)rechten van de burger schering en inslag blijven. Een degelijk systeem van vaste vergoedingen door de werkgever moet zo snel mogelijk worden ingevoerd;

d. particulieren mogen op grond van artikel 227 Sw. niet fouilleren. De maatschappelijke realiteit is echter grondig geëvalueerd; de wetgeving is op dit punt misschien niet langer realistisch en werkbaar. Alhoewel wij van oordeel zijn dat administratieve fouilleringen tot de exclusieve bevoegdheid moeten blijven behoren van de reguliere politie, kan – gezien het toenemende aantal massamanifestaties en de beperkte middelen die de politie ter beschikking heeft – een beperkte fouilleringsbevoegdheid voor particulieren worden overwogen. Om misbruiken te voorkomen mag deze bevoegdheid slechts onder strenge voorwaarden worden toegekend: alleen bij openbare bijeenkomsten die voor de openbare orde een *reële* bedreiging vormen (cf. art. 28, § 1, 4° W.Pol.); enkel na beslissing van de burgemeester als hoofd van de gemeentepolitie; verplichte vermelding in de toetredingsovereenkomst; alleen een oppervlakkige foullering; alleen onder het toezicht en de verantwoordelijkheid van de reguliere politie; alleen foullering door een geslachtsgelijke. Wat ons betreft gaat het hier dus om een subsidiair voorstel. Dergelijk systeem heeft al zijn toepassing gevonden in bijvoorbeeld luchthavens en in voetbalstadions (in dit laatste geval weliswaar zonder wettelijke basis). Op enkele uitzonderingen na lijkt het trouwens vrij goed te functioneren. Het is echter de taak van de wetgever om – indien zij dit wenselijk acht – via een wetswijziging deze particuliere fouilleringsbevoegdheid mogelijk te maken. Ook identiteitscontroles met het oog op ordehandhaving behoren momenteel tot de exclusieve bevoegdheid van politiediensten. Het legaliseren van identiteitscontroles ligt echter een stuk moeilijker. Niet het toelaten van de controle op zich is het probleem (dit zou onder dezelfde voorwaarden kunnen geschieden als de hierboven beschreven fouilleringsbevoegdheid) maar wel de manier waarop de gegevens die moeten worden gecontroleerd, worden verkregen. Lijsten met namen van wegens drugmisdrijven verdachte of veroordeelde personen vallen onder het beroepsgeheim van de politiebeambte en dit moet o.i. uit respect voor de persoonlijke levenssfeer zo blijven. Het spreekt voor zich dat enige reflectie vereist is over de reële omvang van de drugsproblemen en de noodzaak om private bevoegdheden uit te breiden, vooraleer particuliere fouilles worden toegelaten;

e. de wet biedt – zowel materiaal als formeel – tal van mogelijkheden om inbreuken op (grond)rechten te sanctioneren. Wie bijvoorbeeld bij bewakingsactiviteiten van portiers onregelmatigheden vaststelt, kan de minister van Binnenlandse Zaken daarvan op de hoogte brengen (art. 15 Bewakingswet). Men hoeft niet eens zélf het voorwerp (of het slachtoffer) van die onregelmatigheden zijn geweest.

Deze klacht kan aanleiding geven tot een administratief onderzoek. Aan de klachtprocedure moeten wel bepaalde waarborgen voor de klager worden gekoppeld: de minister is verplicht de klager te horen; de identiteit van de klager moet vertrouwelijk worden behandeld; de administratie moet binnen een bepaalde periode de klager op de hoogte brengen van de genomen stappen... De praktijk wijst echter uit dat burgers zeer zelden gebruik maken van deze mogelijkheden. De redenen hiervoor zijn gekend: de burger weet niet dat hij het voorwerp uitmaakte van private opsporing of bewaking, hij kent zijn rechten niet; hij vindt het niet de moeite of beschikt niet over de nodige financiële middelen om een kostelijke en tijdrovende procedure te starten; hij durft de zaak – als druggebruiker of -dealer – niet in de openbaarheid brengen... De remedie tegen de vele inbreuken op grondrechten moet dan ook niet – althans niet in eerste instantie – worden gezocht in nieuwe regelgeving die bijkomende beperkingen oplegt aan portiers, doch wel in het effectueren van de huidige wettelijke mogelijkheden om schendingen te voorkomen of om een financiële genoegdoening te bekomen. Daarom is het van groot belang de burger te informeren. Met de verspreiding van informatiebrochures over de private veiligheidssector is door de overheid maar een partiële oplossing voor het probleem geboden. Via betere communicatiekanalen met de overheid kan de burger op andere (en meer doeltreffende) manieren op zijn rechten worden gewezen. Tenslotte, met het inlassen van eenvoudige, informele klachtprocedures zal de kloof tussen burger en overheid wellicht nog niet voldoende zijn gedicht. Klachten van burgers over schendingen van (grond)rechten zullen de bevoegde controleinstanties wellicht sneller bereiken als ze bijvoorbeeld via een systeem van ombudsmannen (op provinciaal of zelfs gemeentelijk niveau) worden gekanaliseerd;

f. nog *vóór* de burger een dancing betreedt waar private instanties voor de bewaking van installaties of de opsporing van misdrijven instaan, moet hij daar expliciet op worden gewezen. Aan de ingang of in het houstonijdschrift moet de burger expliciet attent worden gemaakt op het 'huishoudelijk reglement' (dit zijn de voorwaarden die de eigenaar aan het publiek stelt) en moet hij op de aanwezigheid en bevoegdheden van de portiers (en eventueel de privé-detective) worden gewezen. Verder moet de burger, vooraleer hij een discotheek betreedt, weten dat hij kan worden gefilmd;

g. het aantal ambtenaren en de middelen die werden voorzien ter controle van de private politiesector zijn ontoereikend. De Bewakingswet en de Wet op de Privé-detectives blijven tot op heden wetten zonder tanden. Wij pleiten daarom voor een *efficiënt controleapparaat* met voldoende middelen en met personeel dat zich daadwerkelijk op het werkveld begeeft om de (wan)toestand(en) ter plaatse te kunnen inspecteren. In de tweede plaats staan wij een *revalorisatie van de parlementaire controle* voor die verder gaat dan het verslag dat de minister van Binnenlandse Zaken jaarlijks aan beide Kamers moet brengen over de toepassing van beide wetten. De oprichting van een controleorgaan binnen de schoot van de wetgevende macht (zoals het Vast Comité van Toezicht op de Inlichtingendienst of het Vast Comité van Toezicht op Politiediensten) biedt o.i. de beste garantie voor onafhankelijkheid.